

Orimattilan vesihuollon organisaatiomuutos

Kaupunkikehitys- ja tekninen valiokunta 19.03.2024 § 33
94/14.05.00/2024

Valmistelu ja lisätiedot Vesilaitoksen johtaja Petteri Kotonen, puh. 044 781 3718

Vuoden 2023 talousarviossa vesilaitoksen toiminnalliseksi tavoitteeksi asetettiin vesihuollon organisaatioselvityksen ja liiketaloudellinen tarkastelun laatiminen. Tavoitteena oli selvittää, mitä vaihtoehtoja on vesihuollon organisoinnin kehittämiseksi ja minkälaisia taloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia vaihtoehdoilla olisi.

AFRY FINLAND OY:N SELVITYS 2023

Liiketaloudellinen tarkastelu

Afryn tekemän liiketaloudellisen tarkastelun mukaan taseyksikön kassavarat kääntyvät laskuun ja kassavarat loppuvat vuonna 2027 ilman hinnankorotuksia. Taseyksikön talouden tasapainottaminen edellyttää perusmaksujen korotuksia vuodesta 2024 ja käyttömaksujen korotuksia vuodesta 2025 lähtien. Orimattilan Vesi Oy:n kohdalla ongelmaksi muodostuu puolestaan investointien rahoitus. Nykyisessä käyttöoikeussopimusmallissa vesimaksutuloilla kerätyt rahat eivät kanavoidu verkostoinvestointien rahoittamiseen, koska yhtiö rahoittaa investoinnit pääasiassa vuokralla ja vuokrataso voi nousta sopimuksen mukaan vain taseen käyttöomaisuuden kasvaessa, joka taas ei nouse, jos investoinnit eivät kasva. Afryn näkemys on, että nykyinen käyttöoikeussopimusmalli ei sovellu Orimattilan tilanteeseen, koska molemmat vesihuoltolaitokset ovat liian pieniä tämän tyyppiseen organisointimalliin.

Tarkastellut organisaatiovaihtoehdot:

- VE 0: Nykymalli (taseyksikkö ja osakeyhtiö erillisinä)
- VE1: Vesihuolto keskitetään osakeyhtiöön
- VE2: Vesihuolto keskitetään kaupungin organisaatioon (liikelaitos)
- VE3: Palvelusopimus Lahti Aqua:n kanssa

Taseyksikköä ei ole tarkasteltu vaihtoehtona, koska päätöksenteko on liian raskas ja kaukana vesihuoltolaitoksesta. Tämä saa aikaan sen, että päätöksentekoa ei tehdä riittävässä määrin vesihuollon lähtökohdista.

Kuntien yhteinen seudullinen vesihuoltolaitos on kiinnostava vaihtoehto, mutta se on jätetty selvityksen ulkopuolelle, koska se vaatii kuntien yhteistyötä eikä sitä ole mahdollista toteuttaa nopealla

aikavälillä. Selvitystyö on käynnistynyt ja loppuraportti valmistuu huhti – toukokuun 2024 aikana.

Fuusioituminen paikallisen kaukolämpöyhtiön kanssa ei ole mahdollinen, koska Kymenlaakson sähkö omistaa 45 prosenttia kaukolämpöyhtiöstä.

VE 0 vaihtoehto

Nykymallin vahvuutena on selvityksessä nähty tuttu toimintamalli ja talouden läpinäkyvyys (taseyksikkö osa kunnan toimintaa). Nykymallin heikkoutena Afry on nähnyt, ettei vesihuoltotoimintaa katsota kokonaisuutena, mikä haittaa toiminnan suunnitelmallisuutta ja, että vesihuoltoverkostoihin kohdistuvat investoinnit jäävät nykyisellä tulorakenteella riittämättömiksi. Nykyisellä mallilla jatkaminen edellyttäisikin Afryn mukaan käyttöoikeussopimuksen muuttamista, mikä lisäisi taseyksikön vastuita ja vaatisi entistä suurempia hinnankorotuksia. Sopimuksen muuttaminenkaan ei kuitenkaan ratkaisisi nykymallin merkittäviä ongelmia, kuten kahdesta organisaatiosta aiheutuvaa ylimääräistä työtä ja toiminnan kehittämisvaikeuksia.

VE 1 vaihtoehto

Mallissa kaikki vesihuoltotoiminta siirrettään Orimattilan Vesi Oy:n vastuulle. Yhtiö On 100%:sti Orimattilan kaupungin omistuksessa.

Liiketaloudellisen tarkastelun mukaan osakeyhtiömallissa tarvitaan 10 vuoden tarkastelujaksolla 2,2 milj. € vähemmän lainaa kuin nykymallilla. Tilikauden tulos kääntyisi positiiviseksi vuodesta 2026 lähtien, jolloin tuloksesta olisi maksettava tuloveroja.

Osakeyhtiömallin etuna on yksi toimija, joka vastaa koko toiminnasta. Mallissa kaikki tulot ja kustannukset kohdistuvat yhdelle toimijalle, mikä helpottaa taloudenhallintaa. Osakeyhtiöllä on myös selkeät vastuunkantajat (toimitusjohtaja ja hallitus) ja päätöksenteko on nopeaa. Osakeyhtiömallin ainoa heikkous on, että voitot ovat veronalaisia.

VE 2 vaihtoehto

Mallissa kaikki vesihuoltotoiminta siirretään kaupungin vastuulle ja vesihuolto toimii liikelaitoksena.

Osin samat edut kuin osakeyhtiömallissa, mutta päätöksenteko on hitaampaa eikä liikelaitoksen johtajalla tai johtokunnalla ole samanlaista lainsäädännöstä tulevaa vastuuta toiminnasta kuin osakeyhtiön toimitusjohtajalla ja hallituksella. Liikelaitoksen toiminta on myös vahvemmin sidoksissa kunnan päätöksentekoon eikä vesihuollon tarpeet välttämättä ohjaa vesihuollon päätöksentekoa. Liikelaitoksen suurin etu osakeyhtiöön nähden on, ettei se maksa tuloksestaan veroa.

VE 3 vaihtoehto

Malli on periaatteiltaan samanlainen kuin nykyinen malli. Vesihuolto-omaisuus pysyy Orimattilan hallussa ja Lahti Aqua huolehtii vesihuoltolaitoksella mm. käytöstä, kunnossapidosta, varautumisesta, päivystyksestä, tiedottamisesta ja asiakaspalvelusta. Orimattila huolehtii vesihuollon investoinneista.

Lahti Aquan alustavan tarjouksen perusteella voisi syntyä käyttökustannussäästöjä. Konsessiomaksun riittävyys investointien toteuttamiseksi voi kuitenkin muodostua haasteeksi.

Mallin etuna on, että Lahti Aqualta saadaan lisää osaamista ja resurssit joustavat tarpeen mukaan. Malli vaatii kuitenkin hyvää sopimuksenhallintaa. Orimattila voi säätää palvelujen laatua ja kustannuksia pääasiassa vain sopimusta muuttamalla, mikä voi olla kankeaa. Operatiivisen toiminnan palauttaminen tarvittaessa takaisin omaksi on myös hyvin vaikeaa tai jopa mahdotonta, koska henkilökunta siirtyy Lahti Aquan palvelukseen. Ongelmaksi voi myös muodostua talouden läpinäkyvyys.

Selvityksen johtopäätökset

Afry katsoi, että vesihuoltotoimijoiden yhdistäminen on SWOT-analyysin ja talousmallinnuksen perusteella välttämätöntä toimintaedellytysten turvaamiseksi. Lisäksi Afry suositteli käynnistämään neuvottelut seudullisen vesihuollon kehittämiseksi. Seudullisella yhteistyö varmistaisi Afryn mukaan parhaiten Orimattilan vesihuollon myönteisen kehityksen tulevaisuudessa.

Seudullista vesihuoltolaitosta on selvitelty Päijät-Hämeen liiton ja kuntajohtajien toimesta. Selvitystyö on käynnissä ja se valmistuu huhti – toukokuun aikana. Mikäli selvitystyön tuloksena tulee esille sellaisia asioita, jotka olisi perusteltua ottaa huomioon vesihuoltolaitoksen kehittämisessä, tulee tuleviin ratkaisuihin palata uudelleen.

RAMBOLLIN SELVITYS 2013

Rambollin tekemässä selvityksessä on tultu samaan johtopäätökseen, että vesihuoltolaitostoiminnan jakaminen kahteen eri yksikköön hajauttaa vesihuoltolaitoksen voimavaroja, eikä tästä jaosta Orimattilan vesihuoltolaitoksen kokoluokassa vielä saavuteta merkittäviä toiminnallisia hyötyjä. Rambollin suositus oli, että kahden eri yksikön toiminnot yhdistettäisiin ja Orimattilan kaupungin vesihuoltolaitoksen liiketoiminta ja henkilöstö siirrettäisiin Orimattilan Vesi Oy:lle, joka alkaisi toimia varsinaisena vesihuoltolaitoksena.

Oheismateriaali: Orimattilan vesihuollon organisoimien kehittäminen, loppuraportti

Esittelijä

Kaupunkikehitysjohtaja Kari Setälä

Päätösehdotus

Kaupunkikehitys ja tekninen valiokunta päättää esittää kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle, että vesihuoltotoiminta siirretään Orimattilan Vesi Oy:n vastuulle Afry Finland Oy:n esittämän VE 1 mukaisesti 1.1.2025 alkaen.

Päätös Kaupunkikehitys- ja tekninen valiokunta päätti yksimielisesti päätösehdotuksen mukaisesti.

Jukka Mölsä jääväsi itsensä tämän pykälän esittelyn ja käsittelyn ajaksi (interssijäävi, hallintolaki 28 § 1 mom., kohta 5).

Täytäntöönpano: pöytäkirjanote kaupunginhallitukselle ja vesilaitoksen johtajalle